

Zaak C-630/23

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

17 oktober 2023

Verwijzende rechter:

Kúria (Hongarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

26 september 2023

Verzoekers tot cassatie:

ZH

KN

Verweerster in cassatie:

AxFina Hungary Zrt.

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

De vaststelling en de toepassing van de rechtsgevolgen in een situatie waarin de bepaling van een in vreemde valuta luidende consumentenovereenkomst, waarbij het wisselkoersrisico volledig bij de consument is gelegd, oneerlijk is, met als gevolg de ongeldigheid van de overeenkomst in haar geheel.

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

De uitlegging van artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten, artikel 267 VWEU

Prejudiciële vragen

1. Is het juist om de zinsnede „de overeenkomst zonder de oneerlijke bedingen kan voortbestaan” in artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (hierna: „richtlijn 93/13”) aldus uit te leggen dat de overeenkomst kan voortbestaan zonder het – op het eigenlijke voorwerp van een in vreemde valuta luidende consumentenovereenkomst betrekking hebbende – beding waarbij het wisselkoersrisico volledig bij de consument is gelegd, gelet op het feit dat het nationale recht voorziet in dwingende wettelijke bepalingen voor het wisselkoersmechanisme?

Is het verenigbaar met artikel 1, lid 2, artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 wanneer de rechtspraak van een lidstaat (op basis van de uitlegging van het nationale recht in het licht van richtlijn 93/13 en in navolging van de aanwijzingen van het Hof van Justitie van de Europese Unie), rekening houdend met het beginsel van ongerechtvaardigde verrijking,

- a) erin voorziet dat de bedragen die de kredietgever op grond van een oneerlijk bevonden beding heeft ontvangen, aan de consument worden terugbetaald (of ten gunste van hem worden verrekend), niet door herstel in de vorige toestand te bevelen, aangezien een specifieke bepaling van nationaal recht dit mogelijke rechtsgevolg van de ongeldigheid uitsluit, en evenmin door de regels inzake ongerechtvaardigde verrijking zelfstandig toe te passen, aangezien een dergelijk rechtsgevolg volgens het nationale recht niet uit de ongeldigheid van de overeenkomst kan voortvloeien, maar door de consument te vrijwaren van de voor hem buitengewoon nadelige gevolgen en tegelijkertijd het evenwicht tussen de partijen te herstellen door de overeenkomst geldig te verklaren, hetgeen volgens het nationale recht in geval van nietigheid het primair toe te passen rechtsgevolg is, en te bepalen dat de oneerlijke bedingen de consument niet binden, maar dat de overige (niet oneerlijke) bedingen van de overeenkomst (met inbegrip van de bedingen inzake rente en overige kosten) voor de partijen bindend blijven?
 - b) indien het niet mogelijk is om de overeenkomst geldig te verklaren, aan de ongeldigheid het rechtsgevolg verbindt dat de rechter de overeenkomst met het oog op de afrekening van toepassing verklaart voor de periode tot aan de uitspraak van zijn vonnis en bij de afrekening tussen partijen het beginsel van ongerechtvaardigde verrijking toepast?
2. Mag bij het verbinden van rechtsgevolgen aan een overeenkomst die om de bovenvermelde reden ongeldig is de later in werking getreden nationale wettelijke bepaling die erin voorziet dat in vreemde valuta luidende

overeenkomsten voortaan worden omgezet in Hongaarse forint, buiten toepassing worden gelaten op grond dat die bepaling als gevolg van de vaststelling van de wisselkoers het wisselkoersrisico voor een deel bij de consument legt, die vanwege het oneerlijke beding volledig van het wisselkoersrisico zou moeten worden gevrijwaard?

3. Indien noch het geldig verklaren, noch het van toepassing verklaren van de overeenkomst als in geval van ongeldigheid toe te passen rechtsgevolg verenigbaar is met het Unierecht, welk rechtsgevolg – en op welke dogmatische grondslag – kan dan contra legem, los van de nationale regeling inzake de rechtsgevolgen en uitsluitend krachtens het Unierecht, worden verbonden aan de ongeldigheid, gelet op het feit dat richtlijn 93/13 de rechtsgevolgen van ongeldigheid niet regelt?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Artikel 1, lid 2, artikel 6, lid 1 en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten

Arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) van 3 oktober 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819)

Arrest van het Hof van 31 maart 2022, Lombard Lízing (C-472/20, EU:C:2022:242)

Arrest van het Hof van 27 april 2023, AxFina Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352)

Arrest van het Hof van 15 juni 2023, Bank M. (Gevolgen van de nietigverklaring van een overeenkomst), (C-520/21, EU:C:2023:478)

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

§ 209, leden 1 en 4, § 209/A, lid 2, § 237, leden 1 en 2, § 361, lid 1, en § 363, lid 1, van a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (wet nr. IV van 1959 tot vaststelling van het burgerlijk wetboek, hierna: „oud burgerlijk wetboek”)

§ 3 en § 4 van Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [wet nr. XXXVIII van 2014 tot regeling van bepaalde kwesties in verband met de beslissing die de Kúria (hoogste rechterlijke instantie, Hongarije) ter harmonisatie van de rechtspraak heeft getroffen met betrekking tot leningsovereenkomsten die kredietinstellingen met consumenten hebben gesloten; wet DH1]

§ 3, § 4 en § 37 van Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (wet nr. XL van 2014 betreffende de regels inzake afrekening die zijn vastgesteld in wet nr. XXXVIII van 2014 tot regeling van bepaalde kwesties in verband met de beslissing die de Kúria ter harmonisatie van de rechtspraak heeft getroffen met betrekking tot leningsovereenkomsten die kredietinstellingen met consumenten hebben gesloten, en betreffende verschillende andere bepalingen; wet DH2)

§ 3, § 9, § 12, § 13 en § 15 van egyes fogyasztói kölcsönszerződésekben eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (wet nr. CXLV van 2015 tot regeling van kwesties in verband met de omzetting in forint van schuldvorderingen die voortvloeien uit bepaalde leningsovereenkomsten die met consumenten zijn gesloten; wet DH7)

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Tussen AxFina Hungary Zrt. (hierna: AxFina) als leasegever en ZH als leasener, met garantstelling door KN, is op 21 juni 2007 een in vreemde valuta (CHF) luidende leaseovereenkomst gesloten voor de aankoop van een personenwagen. Voor de afrekening van de wisselkoersschommelingen heeft de leasener gekozen voor 120 vaste maandelijkse aflossingen en afrekening van de wisselkoersschommelingen aan het einde van de looptijd. AxFina heeft de aankoopprijs van het leaseobject betaald aan de leverancier en ZH heeft het voertuig in bezit genomen. Op 7 mei 2013 heeft AxFina de leaseovereenkomst met onmiddellijke ingang opgezegd wegens betalingsachterstand van ZH en KN, waardoor de volledige uit de overeenkomst voortvloeiende schuld opeisbaar is geworden.
- 2 AxFina heeft een vordering ingesteld tegen ZH en KN waarin zij de rechter verzocht om de wegens het oneerlijke karakter van het beding inzake de wisselkoersschommelingen ongeldige overeenkomst met terugwerkende kracht geldig te verklaren en de gedaagde partijen te verplichten tot betaling van de hoofdsom en de rente. Het gevorderde bedrag omvat ook het uit hoofde van wisselkoersschommelingen verschuldigde bedrag.
- 3 De rechter in eerste aanleg heeft in zijn beslissing vastgesteld dat de leaseovereenkomst ongeldig is vanwege het oneerlijke karakter van het wisselkoersrisico. Het rechtsgevolg van de ongeldigheid is dat ZH en KN in beperkte mate verplicht zijn het wisselkoersrisico te dragen. De rechter in eerste aanleg heeft de vordering van AxFina verminderd met het bedrag dat het bedrag overstijgt dat ZH had moeten betalen in het geval van een in Hongaarse forint luidende overeenkomst.
- 4 Nadat ZH en KN hoger beroep hadden ingesteld, heeft de rechter in tweede aanleg het vonnis in eerste aanleg bevestigd met de motivering dat de door de rechter in

eerste aanleg gehanteerde afrekenmethode niet in strijd is met de Hongaarse en Unierechtelijke regels. De rechter in tweede aanleg oordeelde dat de onomkeerbaarheid van de in de leaseovereenkomst bedoelde dienst herstel van de oorspronkelijke situatie uitsluit.

- 5 In hun cassatieberoep hebben ZH en KN de Kúria gevraagd het onherroepelijke vonnis te vernietigen en de vordering af te wijzen, subsidiair om de rechter in eerste aanleg te gelasten een nieuwe procedure te starten en in het kader van die nieuwe procedure de leaseovereenkomst geldig te verklaren en een nieuwe afrekening tussen partijen vast te stellen.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 6 Volgens ZH en KN is de overeenkomst ongeldig, onder meer wegens het ontbreken van informatie over het wisselkoersrisico.
- 7 ZH en KN betogen dat de Hongaarse wettelijke regelingen die de uit de koersschommelingen voortvloeiende oneerlijkheid verhelpen door in plaats van het oneerlijke wisselkoersverschil de officiële wisselkoers van de Hongaarse Nationale Bank toe te passen en de afrekening daarop te baseren, bovendien herstel van de oorspronkelijke situatie uitsluiten en voorzien in de omzetting van vorderingen uit leningsovereenkomsten in Hongaarse forint, niet van toepassing zijn, tenzij de consument om de toepassing van deze regelingen verzoekt.
- 8 Volgens ZH en KN kan de rechter de inhoud van het oneerlijke beding niet wijzigen. Wel kan de overeenkomst, mits partijen dat willen of daarom verzoeken, geldig worden verklaard met schrapping van de ongeldige bedingen. In dat geval kan geen rekening worden gehouden met de bepalingen van de overeenkomst die de ongeldigheid ervan tot gevolg hebben, maar blijft de consument verplicht om de uit de overeenkomst voortvloeiende leasepremies te betalen totdat alle 120 termijnen zijn voldaan.
- 9 AxFina heeft geen incidenteel cassatieberoep ingesteld.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 10 Volgens de Hongaarse rechtspraak zijn de primair toepasselijke, gelijkwaardige rechtsgevolgen van ongeldigheid herstel van de oorspronkelijke situatie (*in integrum restitutio*) of, indien de oorzaak van de ongeldigheid kan worden opgeheven, de geldigverklaring van de overeenkomst *ex tunc*. Indien herstel van de oorspronkelijke situatie, hetzij door bij voorbaat bestaande, hetzij door later ontstane onomkeerbaarheid, niet mogelijk of niet doeltreffend is, bepaalt de rechter dat de overeenkomst van toepassing is tot de datum van zijn beslissing en stelt hij in voorkomend geval een geldelijke vergoeding vast voor de zonder tegenprestatie gebleven dienst.

- 11 Volgens de Kúria is geldigverklaring het rechtsgevolg van de ongeldigheid naar Hongaars recht dat de belangen van de consument voldoende dient en tegemoetkomt aan de door het Unierecht gestelde eisen. Indien geldigverklaring van de overeenkomst niet mogelijk is, kan de rechter de overeenkomst van toepassing verklaren en bepalen dat de afrekening tussen partijen plaatsvindt met inachtneming van het beginsel van ongerechtvaardigde verrijking, hetgeen eveneens voldoet aan de bovengenoemde eisen. Door de overeenkomst van toepassing te verklaren verplicht de rechter de partijen niet om de ongeldige overeenkomst na te komen, maar regelt hij enkel de afrekening tussen partijen.
- 12 In de met het oog op consumentenbescherming vastgestelde Hongaarse wetten, die bepalen dat bedingen betreffende het door financiële instellingen gehanteerde wisselkoersverschil en bedingen die hun het recht geven om de overeenkomst eenzijdig te wijzigen, oneerlijk zijn en de rechtsgevolgen hiervan regelen, is herstel van de oorspronkelijke situatie bewust door de wetgever uitgesloten als een van de mogelijke rechtsgevolgen van de ongeldigheid. Het rechtsgevolg van de in het hoofdgeding aan de orde zijnde leaseovereenkomst kan, krachtens de relevante bepalingen van de Hongaarse regelgeving, derhalve uitsluitend bestaan in de geldigverklaring of vantoepassingverklaring van de overeenkomst tot de datum van de uitspraak.
- 13 Volgens de Kúria wordt het in artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 geformuleerde doel om het evenwicht tussen partijen te herstellen terwijl de overeenkomst in haar geheel in beginsel haar geldigheid behoudt, het beste gediend wanneer de rechter streeft naar de toepassing van het rechtsgevolg dat volgens Hongaars recht de voorkeur geniet, namelijk geldigverklaring van de overeenkomst.
- 14 In zijn arrest van 27 april 2023, AxFina Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352) heeft het Hof reeds aanwijzingen gegeven over de vraag welk rechtsgevolg in een dergelijk geval niet kan worden toegepast. In dit arrest is hij echter niet ingegaan op alle relevante uitleggingsvragen, met name wat betreft de vraag welke rechtsgevolgen kunnen worden toegepast. Het Hof heeft zich namelijk niet uitgesproken over alle relevante elementen van de rechtsgevolgen waarin kan worden voorzien, zodat het wenselijk is om alle andere, in het onderhavige geding gerezen uitleggingsvragen te beantwoorden die nodig zijn voor de inhoudelijke beoordeling van het hoofdgeding.
- 15 In een door een Poolse rechter voorgelegde zaak heeft het Hof in zijn arrest van 15 juni 2023, Bank M. (gevolgen van de nietigverklaring van een overeenkomst) (C-520/21, EU:C:2023:478), bovendien geoordeeld dat de hypothecaire kredietovereenkomst ook na de schrapping van de oneerlijke bedingen niet kan voortbestaan en dat artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 in de weg staan aan een rechterlijke uitlegging van het nationale recht volgens welke de kredietinstelling het recht heeft om van de consument een vergoeding te vorderen die verder gaat dan de terugbetaling van het geleende kapitaal en de betaling van wettelijke vertragingsrente vanaf de ingebrekestelling.

- 16 Het Hongaarse recht verbindt echter een ander rechtsgevolg aan de ongeldigheid van de overeenkomst dan het Poolse recht dat uit de in arrest C-520/21 opgenomen bepalingen kan worden afgeleid. De antwoorden van het Hof in zijn beslissingen op door Poolse rechters (of rechters van andere lidstaten) opgeworpen prejudiciële vragen zijn echter, als gevolg van de uiteenlopende nationale wetgevingen en rechtsbeschermingsmogelijkheden in geval van ongeldigheid, niet in alle gevallen toepasbaar op de Hongaarse juridische context. De juridische situatie is bovendien wezenlijk anders omdat de Hongaarse wetgever talloze wettelijke bepalingen ter bescherming van de consument heeft vastgesteld, onder meer in het geval van in vreemde valuta luidende leningsovereenkomsten waarin het wisselkoersmechanisme het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst is.
- 17 De Kúria benadrukt dat elementen in de rechtspraak van het Hof die betrekking hebben op juridische situaties die uitsluitend in het recht van een bepaalde lidstaat voorkomen geen erga omnes werking hebben. Een andersluidende uitlegging zou namelijk, gelet op de Hongaarse wettelijke context, tot de noodzaak van rechtstoepassing contra legem kunnen leiden, die volgens het Hof moet worden vermeden.
- 18 Volgens de Kúria worden de kaders voor de uitlegging van het nationale recht in het licht van het Unierecht gevormd door het beginsel van de procedurele autonomie van de lidstaten, gecorrigeerd door de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid. Gelet hierop is het aan de nationale rechter om erop toe te zien dat de consument uiteindelijk in de situatie wordt gebracht waarin hij zou hebben verkeerd indien het als oneerlijk aangemerkte beding nooit had bestaan (arrest C-705/21, punt 47; arrest C-472/20, punt 57).
- 19 Het in artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 geformuleerde doel van de richtlijn, dat erop gericht is om het evenwicht tussen de partijen te herstellen en in beginsel de geldigheid van de overeenkomst in haar geheel te handhaven, en niet om alle overeenkomsten met oneerlijke bedingen nietig te verklaren, wordt het beste gediend wanneer de rechter in de eerste plaats streeft naar de toepassing van het rechtsgevolg dat volgens het oude burgerlijk wetboek de voorkeur geniet, namelijk geldigverklaring van de overeenkomst.
- 20 Aangezien de oorzaak van de ongeldigheid van de overeenkomst gelegen is in de ondoorzichtigheid van de gevolgen van het dragen van het wisselkoersrisico voor de consument, zou deze volledig kunnen worden weggenomen wanneer de consument bij een geldigverklaring volledig wordt gevrijwaard van het dragen van het wisselkoersrisico.
- 21 De schrapping van het oneerlijke beding is geen verboden wijziging van de overeenkomst, aangezien de overeenkomst ook zonder dit beding kan voortbestaan. Bovendien wijzigt zij de aard van het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst niet. Zij komt evenmin neer op de uitvoering van een ander soort overeenkomst dan door partijen is gesloten (arrest C-260/18, punten 35 en 45),

aangezien de afrekening in vreemde valuta overeind blijft, met het verschil dat het wisselkoersrisico niet door de consument, maar door de bank wordt gedragen. De schrapping van het oneerlijke beding maakt het daarentegen mogelijk om de belangen van de consument te beschermen. Deze oplossing waarborgt de doeltreffendheid en de evenredigheid van de toegepaste sanctie en zorgt voor het herstel van een effectief evenwicht tussen partijen.

- 22 De Kúria heeft in haar eerdere beslissingen reeds uiteengezet dat de consument het recht heeft om, na naar behoren te zijn geïnformeerd, geen aanspraak te maken op het beschermingsmechanisme, geen beroep te doen op het oneerlijke karakter van het beding en niet te verzoeken om vaststelling van de rechtsgevolgen ervan. Bij gebreke van een dergelijke bepaling is echter niet de geopenbaarde wil van de consument van doorslaggevend belang bij de vaststelling van het rechtsgevolg en de wijze waarop het wordt toegepast.
- 23 De Kúria wenst haar eigen rechtspraak inzake rechtsgevolgen verder te ontwikkelen teneinde de toepassing van de regels betreffende de omzetting in Hongaarse forint van uit leningsovereenkomsten voortvloeiende schuldvorderingen aan te passen aan de beginselen van het Unierecht. Volgens de Kúria is de rechtspraak volgens welke, indien een overeenkomst ongeldig is omdat het wisselkoersrisico bij de consument is gelegd, de nationale rechter de wet die bepaalt dat vorderingen uit leningsovereenkomsten tegen een hogere wisselkoers in Hongaarse forint worden omgerekend dan de ten tijde van de sluiting van de overeenkomst geldende wisselkoers (en de berekening van de rente in de nationale munt) buiten toepassing laat, in overeenstemming met het in artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 geformuleerde doel.
- 24 In het licht van de bovenvermelde rechtsgevolgen kan de consument door de schrapping van de Hongaarse wettelijke bepalingen inzake de omzetting van vorderingen uit leningsovereenkomsten in Hongaarse forint volledig worden gevrijwaard van alle, uit het oneerlijke beding voortvloeiende betalingsverplichtingen.
- 25 De Kúria acht het derhalve noodzakelijk het Unierecht uit te leggen met betrekking tot de vraag of het in overeenstemming is met het in artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 geformuleerde doel wanneer de Hongaarse wetgeving aldus wordt uitgelegd en toegepast dat in geval van ongeldigheid van de gehele overeenkomst de nationale rechter als rechtsgevolg van de ongeldigheid de overeenkomst met terugwerkende kracht van toepassing verklaart tot de datum waarop zij is gesloten door het oneerlijke beding dat ondoorzichtige informatie geeft over het wisselkoersrisico, en dat risico bij de consument legt, te schrappen. Hierdoor schept dit beding geen enkele verplichting voor de consument (zij hoeft het wisselkoersrisico niet te dragen want dat wordt door de financiële instelling gedragen), terwijl de overige, niet oneerlijke bedingen van de overeenkomst (betreffende de verplichting tot betaling van rente en andere kosten, enz.) de partijen onveranderd binden.

- 26 In dit verband rijst nog de vraag of de overwegingen van het Hof in arrest C-705/21 aldus moeten worden uitgelegd dat het Unierecht uitsluitend in overeenstemming is met een nationale rechtspraak die ervoor zorgt dat partijen in een situatie worden gebracht waarin zij zich zouden bevinden indien zij de overeenkomst met het oneerlijke beding niet zouden hebben gesloten. Is het in de Hongaarse regelgeving voorziene rechtsgevolg, namelijk de geldigverklaring, dus volledig uitgesloten, ook al heeft die geldigverklaring, anders dan in de zaak die tot het arrest C-705/21 heeft geleid, plaatsgevonden door het oneerlijke beding te schrappen en niet door de inhoud ervan te wijzigen?
- 27 Wanneer de voorgestelde uitlegging, namelijk de ongeldigverklaring van de overeenkomst met terugwerkende kracht door schrapping van het oneerlijke beding, niet verenigbaar is met het Unierecht, verzoekt de Kúria het Hof om nadere aanwijzingen voor de uitlegging teneinde de vraag te beantwoorden welke rechtsgevolgen op welke dogmatische grond rechtstreeks op basis van het Unierecht kunnen worden toegepast indien een overeenkomst ongeldig is wegens ondoorzichtige informatie over het wisselkoersrisico.
- 28 De Kúria geeft het Hof in overweging om, gelet op de ernst van de gestelde vragen, de zaak naar de Grote kamer te verwijzen.

WERKDOCUMENT